

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ STREDISKO PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

SPRÁVA

**o monitoringu médií so špeciálnym zameraním na prejavy
rasizmu, xenofóbie a antisemitizmu za rok 2015**

Bratislava, marec 2016

Názov: Správa o monitoringu médií so špeciálnym zameraním na prejavy rasizmu, xenofóbie a antisemitizmu za rok 2015

Autori:

JUDr. Miroslava Novodomcová – právnička Slovenského národného strediska pre ľudské práva

Mgr. Michal Cenker – právnik Slovenského národného strediska pre ľudské práva; doktorand Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave

Vydalo: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, v Bratislave 2016

Za obsah a jazykovú úpravu zodpovedajú autori.

Text neprešiel jazykovou úpravou.

© Slovenské národné stredisko pre ľudské práva

Nepredajné

Obsah

Úvod.....	4
1. Osobitný motív útoku z dôvodu národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti.....	6
1.1 Útok na Rómku v Detve.....	6
1.2 Útok v žilinskom trolejbuse	8
1.3 Trestné oznámenie Strany rómskej únie.....	8
1.4 Nenávistné prejavy na internete v kontexte rasových, etnických či národnostných útokov.....	9
2. Podpora skupín smerujúcich k potláčaniu základných ľudských práv a slobôd	14
2.1 Slovenskí branci – ochrancovia vlasti na hrane zákona?	14
2.2 Ambiciózny Vzдор Kysuce	16
2.3 Pochoduje sa na Slovensku v medziach práva?.....	16
2.4 Podceňovanie internetového prostredia.....	17
3. Stretnutia extrémistov.....	20
3.1 Pochody v Bratislave a Žiline.....	20
3.2 Útok na arabskú rodinu počas zhromaždenia	21
3.3 Medzinárodné stretnutie extrémistov v Gabčíkove	22
4. Antisemitizmus	25
5. Extrémizmus	28
5.1 Extrémizmus na strednej škole.....	28
6. Rasizmus, extrémizmus či iné prejavy intolerancie na športových podujatiach	31
6.1 Transparent pripomínajúci Osviečením na futbalovom zápase	31
6.2 Neprehliadajme prejavy neznášanlivosti na športových podujatiach.....	32
7. Prejavy intolerancie	34
8. Smerom k ľudskosti – príklady dobrej praxe.....	36
8.1 Koncepcia boja proti extrémizmu	36
8.2 Na stĺpoch v Nitre budú panely s nápismi, niektorých pobúria.....	37
8.3 Kampaň „Zastav hejt voči Rómom!“	38
8.4 Projekt watchBBSK	39
8.5 Konferencia „Občianski aktéri v konfliktoch“	39
Záver.....	42

Úvod

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej v texte ako „Stredisko“) bolo zriadené zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších právnych predpisov (ďalej v texte ako „zákon o zriadení Strediska“) s účinnosťou od 1. januára 1994, a to na základe Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a Organizáciou spojených národov o zriadení Strediska, publikovanej oznámením Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 29/1995 Z. z.

Stredisko už od roku 2008 na každodennej báze monitoruje dostupné médiá a získava informácie o situácii na Slovensku v súvislosti s prejavmi extrémizmu. Prostredníctvom tohto mapovania Stredisko realizuje svoju úlohu zhromažďovať a poskytovať informácie o rasizme, xenofóbii a antisemitizme na Slovensku. Monitoring ako plánovanú systematickú činnosť zameranú na centrálnu zhromažďovanie, selektovanie, spracovanie a uchovanie informácií v oblasti rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu alebo rasizmu podľa stanovených postupov a metodológie Stredisko vykonávalo priebežne a nepretržite počas celého roka 2015. Monitoring médií v roku 2015 bol zameraný na priebežnú pravidelnú selekciu článkov a informácií podľa tém a oblastí, tvorbu databázy pre poskytovanie údajov a šírenie informácií v konkrétnej oblasti ľudských práv, poskytovanie pravidelných a ad hoc výstupov kvantitatívnej analýzy získaných údajov a obsahovú analýzu medializovaných káuz súvisiacich s danou oblasťou.

Samotný výber vzorky sledovaných médií a jednotlivých relácií v elektronických médiách, resp. článkov v printových médiách tak ako po iné roky realizovala na základe kľúčových slov agentúra STORIN. Vývoj metodiky zberu dát sa uskutočňuje so zreteľom na skúsenosti s monitoringom, pričom metodika spracovania dát v roku 2015 sa líši od metodík použitých v minulých rokoch. Po zadaní kľúčových slov bolo za rok 2015 nájdených viac ako 60 tisíc článkov, pričom mnohé z nich nemali potrebnú relevanciu. Preto jednotkou sledovaného súboru použitého v tejto správe boli nielen informácie, teda mediálne výstupy – články alebo prepisy relácií, ktoré sa slovom alebo písmom týkali prejavov rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu alebo extrémizmu, ale aj výsledky z vyhľadávača Google s použitím vyhľadávacích operátorov - nástrojov a filtrov.

V súvislosti so získanými dátami venujeme pozornosť predovšetkým celkovému výskytu správ v danej oblasti, ich množstvu v rámci určených kategóriách, ich porovnávaníu s predchádzajúcimi obdobiami, ako aj ich samotnému obsahu. Jednotlivé správy sú rozčlenené do viacerých kapitol v závislosti od charakteru prejavu, keďže takéto spoločensky nežiaduce prejavy sa môžu vyskytnúť v oblasti extrémizmu, xenofóbie, antisemitizmu, či rasizmu.

1. Osobitný motív útoku z dôvodu národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti

Obsahom tejto kapitoly sú prípady verejne známych rasovo, etnicky alebo národnostne motivovaných útokov, ktoré sa udiali na území Slovenskej republiky v roku 2015. V tejto súvislosti Stredisko poukazuje na znenie ustanovenia § 140 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v znení neskorších právnych predpisov, ktorý pod vymedzenie kvalifikačného pojmu osobitný motív, zahŕňa aj trestné činy, ktoré majú pohnútku v národnostnej, rasovej, etnickej nenávisti alebo nenávisti z dôvodu farby pleti.

Ak fyzická osoba spácha trestný čin, pričom motívom jej konania je národnostná, etnická alebo rasová nenávisť alebo nenávisť z dôvodu farby pleti, ide o konanie s osobitným motívom, ktoré subsumuje konanie s uvedenou kvalitou pod kvalifikovanú podstatu konkrétneho trestného činu. Ide o tzv. priťažujúcu okolnosť.

1.1 Útok na Rómku v Detve

V roku 2015 otriasol verejnosťou fyzický útok na ženu rómskej národnosti z Detvy. Orgány činné v trestnom konaní začali v tejto súvislosti trestné stíhanie pre zločin ublíženia na zdraví a prečin výtržníctva. Banskobystrická policajná hovorkyňa k tejto veci uviedla, že doba liečenia napadnutej ženy si vyžiada viac ako 42 dní. V tomto prípade išlo teda o ťažkú ujmu na zdraví, a to vzhľadom na znenie ustanovenia § 123 ods.3 písm. i) TZ v nadväznosti na odsek 4 tohto ustanovenia. Obsahom pojmu ťažká ujma na zdraví je na účely TZ porucha zdravia trvajúca najmenej 42 kalendárnych dní, počas ktorých bol v dôsledku tejto poruchy ovplyvnený obvyklý spôsob života poškodeného. Na základe medializovaných informácií, ženu napadli dvaja útočníci, ktorý pri útoku vykrikovali „*niečo o utečencochoch*.“¹

Napadnutá žena je príslušníčkou rómskeho etnika, ktoré predstavuje skupinu so špecifickými kultúrnymi zvykmi, tradíciou a spoločnou históriou, pričom jeho členovia hovoria spoločným jazykom a vyznačujú sa tiež približne rovnakými životnými hodnotami. Príslušnosť napadnutej ženy k rómskemu etniku a medializované informácie o vonkajšom prejave útočníkov a ich výzore, nabádajú nielen Stredisko k záveru, že motívom útoku bola

¹ 16.07.2015, zdroj: www.pravda.sk

skutočnosť príslušnosti ženy k uvedenej etnickej skupine obyvateľstva. V tomto kontexte je však nevyhnutné uvedomiť si, že motív spáchania trestného činu, predstavuje vnútorný dôvod páchatel'a, pre ktorý sa rozhodol spáchať trestný čin.

Je vecou orgánov činných v trestnom konaní, aby preukázali alebo vyvrátili dôvodné podozrenie z konania z dôvodu etnickej nenávisti. Stredisko zaujalo k medializovanému prípadu stanovisko prostredníctvom vyjadrenia výkonného riaditeľa Mgr. Mariana Mesároša. Uvedený útok, ako aj akúkoľvek inú trestnú činnosť spojenú s preukázaným osobitným motívom národnostnej, etnickej či rasovej nenávisti, Stredisko odsudzuje.

Zároveň považuje za potrebné citlivo pracovať s označovaním konkrétneho útoku na mladú Rómkku v Detve za rasovo motivovaný útok, tak ako ho v mnohých prípadoch označili médiá. Smerodajným je v tomto prípade výsledok vyšetrovania orgánov činných v trestnom konaní. Subsumovanie uvedeného útoku pod osobitný motív konania z dôvodu rasovej nenávisti navyše nepredstavuje presné označenie. Na základe medializovaných správ, nie je vylúčené, že išlo o útok v súvislosti s nenávisťou k rómskemu etniku a nie k rase. Dokonca nemožno vylúčiť, že útočníci zaútočili na mladú ženu z dôvodu nenávisti k určitej farbe pleti alebo z dôvodov, ktoré majú pôvod vo všeobecnom znepokojení súvisiacom s migračnou krízou. Tieto úvahy majú svoju oporu v samotnom tvrdení obete útoku o výkrikoch útočníkov.

Keďže výsledok trestného konania nebol k záveru roku 2015 verejnosti známy, o motíve konania útočníkov sa možno len domnievať. Trestné konanie je k 04.12.2015 v procesnom štádiu vyšetrovania, ktoré vedie miestne a vecne príslušný Odbor kriminálnej polície vo Zvolene, ktorý je osobitným útvarom Okresného riaditeľstva PZ vo Zvolene. Stredisko však aj prostredníctvom medializovaných správ vyjadrilo svoj postoj, odsudzujúci akúkoľvek protiprávnu činnosť, ktorej osobitným motívom je rasová, národnostná, etnická nenávisť, resp. nenávisť z dôvodu farby pleti. Tento osobitný motív spáchania trestného činu a jeho závažnosť je navyše vyjadrený v kvalifikovaných skutkových podstatách mnohých trestných činov, čo zvyšuje mieru závažnosti a celospoločenského odsúdenia.

1.2 Útok v žilinskom trolejbuse

Stredisko znepokojuje momentálna situácia súvisiaca s agresivitou a útokmi v mestskej hromadnej doprave na území Slovenskej republiky, ktoré majú čoraz šokujúcejšie rozmery. V roku 2015 verejnosťou otriasol prípad zo Žiliny, ktorý sa skončil tragédiou. Muž, ktorého mladík vykopol z autobusu, dva dni po útoku zomrel v nemocnici.

Podľa medializovaných informácií fyzickému napadnutiu predchádzal verbálny konflikt pre nevyjasnené účty. Následne obvinený muž poškodeného kopol, v dôsledku čoho vypadol z autobusu na chodník. Incident ohlásil vodič na dispečing dopravného podniku, odkiaľ volali záchranárov aj políciu.

Zo zločinu zabitia v súbehu s prečinom výtržníctva bol obvinený 26 ročný muž. Svedkyňa, ktorá bola v trolejbuse v čase incidentu, poskytla médiám nasledujúce vyjadrenie: „Zabil ho preto, lebo je Cigán!“² Sestra zosnulého dodala, že pri kochoch útočiaci muž kričal: „Ty cigánsky závodský bezdomovec!“³

Trestné činy zabitia sa od trestného činu vraždy, resp. úkladnej vraždy odlišujú tým, že pri vražde, resp. úmyselnej vražde úmysel páchatel'a smeruje k spôsobeniu smrti, pričom pri trestných činoch zabitia je zámerom páchatel'a spôsobenie ťažkej ujmy na zdraví, resp. ublíženie na zdraví inej fyzickej osobe.⁴

Výsledok trestného konania nebol ku koncu roka 2015 známy. Stredisko však zdôrazňuje, že sociálne reprezentácie týkajúce sa Rómov v médiách sú v slovenskej spoločnosti mnohokrát negatívne, čo je spojené s vnímaním veľkej sociálnej vzdialenosti k Rómom. Sociálne reprezentácie často krát stelesňujú to, čo je Rómom na Slovensku kladené za vinu, než aby sa ocitali v pozícií obetí. Stredisko zároveň zdôrazňuje skutočnosť, že etnicita útočníka nebola, až na jeden denník, uvedená ani v jednom zverejnenom článku.

1.3 Trestné oznámenie Strany rómskej únie

V polovici septembra sa v médiách objavila správa, že Strana rómskej únie na Slovensku plánuje v priebehu týždňa podať na Generálnu prokuratúru SR trestné oznámenie

² 24.10.2015, zdroj: www.cas.sk

³ 24.10.2015, zdroj: www.cas.sk

⁴ IVOR, J. a kol.: Trestné právo hmotné osobitná časť. Prvé vydanie. Bratislava: IURA EDITION 2006, s.39

na politickú stranu TIP. Dôvodom bola bilbordová kampaň strany. Predseda Strany Rómskej únie František Tanko na tlačovej konferencii oznámil, že majú výhrady k billboardu s heslom „*Plyn a elektrinu Rómom zadarmo*“. Slogan považoval za útok na rómske etnikum, s rasistickým podtextom a domnieval sa, že mohlo dôjsť k naplneniu skutkovej podstaty trestného činu hanobenia národa, rasy a presvedčenia. Heslo z billboardu prirovnal k 40. rokom minulého storočia, keď Hitler posielal Židov a Rómov do plynových komôr.

Hanobením sa rozumie konanie v akomkoľvek prejave (či už ústne, písomne, vo vyobrazení alebo inak) smerujúce k hrubému zneváženiu príslušníkov určitého národa, jeho jazyka, rasy alebo etnickej skupiny osôb pre ich vyznanie alebo preto, že sú bez vyznania. Obligatórnou náležitosťou objektívnej stránky skutkovej podstaty trestného činu hanobenia národa, rasy a presvedčenia (§ 423 TZ) je skutočnosť, že hanobenie musí byť spáchané verejne. Hrubá urážlivosť prejavu, bez ohľadu na to, či mal ohlas vo verejnosti, alebo nie, môže vyplývať z jeho obsahu a formy jeho uskutočnenia, resp. z iných okolností.⁵

K úmyslu Strany rómskej únie sa vyjadril aj predseda strany TIP Tomáš Hudec: „*Našou kampaňou sme chceli poukázať hlavne na to, že nech slogany znejú akokoľvek hlúpo, rovnako aj billboardy znesú akúkoľvek hlúposť. Nechceme, aby kampane vyhrávali billboardy a hlúpe slogany. Ale mrzí ma, že neodznalo aj to, čo bolo už povedané, že rovnako touto kampaňou sme chceli poukázať na to, že nech slogan znie akokoľvek hlúpo, aby sa nikdy, ale nikdy nemohol stať v budúcnosti aj skutočnosťou.*“⁶

Stredisko si dovoľuje upozorniť na fakt, že téme zamýšľaného trestného oznámenia Strany rómskej únie sa médiá venovali len jeden deň a z cieľného monitoringu médií nie je známy ďalší postup Strany rómskej únie, a teda ani skutočnosť, či k podaniu trestného oznámenia došlo.

1.4 Nenávistné prejavy na internete v kontexte rasovo, etnicky či národnostne motivovaných útokov

Mimoriadne diskutovanou a aktuálnou otázkou je v súčasnosti problematika nenávistných prejavov šírených prostredníctvom internetu, resp. predovšetkým prostredníctvom sociálnych sietí. Aktuálnosť a potreba riešenia stavu, ktorý je všeobecne

⁵ IVOR, J. a kol.: Trestné právo hmotné osobitná časť. Prvé vydanie. Bratislava: IURA EDITION 2006, s.555

⁶ Strana Rómskej únie podá trestné oznámenie na mimoparlamentnú stranu TIP, (18.09.2015; Rozhlasová stanica Lumen; Infolumen; 17:30; por. 4/23; Ján Heriban / Monika Majerová)

neprijateľným, bola vyjadrená na nadnárodnej úrovni v októbri roku 2015. V tejto súvislosti sa konalo stretnutie ministrov spravodlivosti členských štátov EÚ, pričom ministri sa zaoberali práve nástrojmi riešenia problematiky tzv. *hate speech* (v preklade „nenávisťnej reči“) na internete.

Stredisko vníma zvýšenie výskytu nenávisťných prejavov na internete predovšetkým v kontexte migračnej krízy, ktorá zasiahla Európu v roku 2015. Z tohto dôvodu je potrebné vyhodnocovať každý konkrétny výrok prezentovaný fyzickou osobou prostredníctvom internetu osobitne a vo vzťahu k všetkým okolnostiam prípadu. Je nevyhnutné individualizovať každý prejav, ktorý je šírený internetom a ktorý má potenciál podnecovať k rasovo, národnostne či etnicky motivovanej trestnej činnosti.

Stredisko upriamuje svoju pozornosť predovšetkým na orgány činné v trestnom konaní, ktoré sú oprávnené nielen vyhodnocovať prejavy fyzických osôb, ale v prípade potreby aj viesť trestné stíhanie proti pôvodcom týchto prejavov a vyšetrovať nenávisťné prejavy, ktoré šíria konkrétne osoby verejne. Stredisko považuje zároveň za potrebné poukázať na skutočnosť, že samotné napísanie nenávisťného prejavu na sociálnej sieti, je verejným šírením správy. Ústavou zaručené právo každého jednotlivca vyjadrovať svoje názory je obsahovo obmedzené právami iných, či už tieto práva vyplývajú ako ústavné zaručené z ústavného poriadku štátu či z iných zábran daných zákonom, chrániacich celospoločenské záujmy a hodnoty.⁷

Ak publikovaný názor vybočí z medzí v demokratickej spoločnosti všeobecne uznávaných pravidiel slušnosti, stráca charakter konkrétneho úsudku a ako taký sa ocitá mimo medzí ústavnej ochrany.⁸ Zároveň je mimoriadne dôležité uviesť si skutočnosť, že výkon práva na slobodné vyjadrenie svojich názorov zahŕňa aj vyššie uvedené povinnosti a zodpovednosť za vyjadrené názory.⁹ V uvedených myšlienkach je zrejماً určitá hranica medzi dovoleným a zakázaným, resp. medzi právom aprobovaným a reprobovaným

⁷ FEKETE, I.: *Občiansky zákonník 1.zväzok (Všeobecná časť)*. Veľký komentár, 2. aktualizované a rozšírené vydanie. Bratislava: Eurokódex 2014, s. 130.

⁸ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Českej republiky z 10.07.1997, spis. zn.: III. ÚS 359/1996*, dostupný aj na elektronickej adrese: <http://spcp.prf.cuni.cz/judikat/us359-96.htm>

⁹ Bližšie pozri *Rozhodnutie ESLP vo veci Wingrove v. Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska z 25.11.1996, sťažnosť č. 17419/1990*, dostupné aj na elektronickej adrese: <http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22Wingrove%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22:%5B%22001-58080%22%5D%7D>

správaním každého jednotlivca vo vzťahu k slobode jeho prejavu, ktorej implicitnou súčasťou je sloboda vyjadrovania sa verejne, t.j. aj prostredníctvom sociálnych sietí na internete.

Je teda nepochybné, že vyjadrenia smerujúce k potláčaniu práv iných, ktorých motívom je rasová, národnostná, etnická nenávisť, resp. nenávisť z dôvodu farby pleti, nemajú v demokratickej spoločnosti svoje miesto a v mnohých prípadoch sú objektívne spôsobilé podnecovať k páchaniu trestných činov na základe vyššie uvedených pohnútok.

Kto sa vyhráza jednotlivcovi alebo skupine osôb pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie, ak je zámienkou pre vyhrážanie sa z predchádzajúcich dôvodov, spáchaním zločinu, obmedzovaním ich práv a slobôd, alebo kto takéto obmedzenie vykonal alebo kto podnecuje k obmedzovaniu práv a slobôd niektorého národa, národnosti, rasy alebo etnickej skupiny potrestá sa odňatím slobody až na tri roky. Kvalifikovaná skutková podstata tohto trestného činu zvyšuje rozsah trestnej sadzby, ak bol takýto trestný čin spáchaný verejne. V § 122 ods. 2 TZ jednoznačne ustanovuje, že trestný čin je spáchaný verejne aj vtedy, keď je spáchaný použitím počítačovej siete.

Zo stanoviska Generálneho prokurátora Slovenskej republiky, ktoré bolo Stredisku doručené dňa 22.02.2016 vyplýva, že je badateľný zvyšujúci sa trend páchania trestnej činnosti prostredníctvom internetu. Páchateľmi sú pritom prevažne osoby blízke veku mladistvých, mladiství, ale aj maloletí s doposiaľ nevyhraneným názorom na život.¹⁰

Generálna prokuratúra Slovenskej republiky venuje nenávisťným prejavom na internete osobitnú pozornosť, a to aj vo vzťahu k trestným činom extrémizmu podľa § 140a TZ. Prejavom osobitnej pozornosti tohto orgánu je zavedenie osobitnej evidencie týchto trestných činov. Generálny prokurátor Slovenskej republiky vydal dňa 05.03.2014 pokyn s poradovým číslom 2/2014, ktorým je upravený postup prokurátorov poverených vybavovaním agendy rasovo motivovaných trestných činov, trestných činov extrémizmu a diváckeho násillia, ktorého obsahom je taktiež metodické usmernenie pre činnosť a postup tzv. podriadenej prokuratúry.

¹⁰ Stanovisko Generálneho prokurátora Slovenskej republiky k žiadosti Strediska o poskytnutie stanoviska, zo dňa 22.02.2016.

Za účelom poznania príčin páchania tohto druhu trestnej činnosti, jej latencie, *modus operandi* a vyhodnotenia súčinnosti štátnych orgánov na úseku prevencie a boja proti tomuto druhu trestnej činnosti generálny prokurátor schválil vypracovanie Zhodnotenia postupu orgánov činných v trestnom konaní a súdov pri trestnom stíhaní páchatel'ov trestných činov extrémizmu a páchatel'ov tzv. diváckeho násilia za rok 2014. Zároveň sa uskutočnil celoslovenský seminár za účasti poverených prokurátorov z jednotlivých stupňov prokuratúry, pričom v priebehu podujatia bola jeho časť venovaná aj nenávisťným prejavom na internete s osobitným zameraním na utečencov a skupinu LGBTI osôb.¹¹

Stredisko vyjadruje podporu prijímaniu potrebných preventívnych či represívnych opatrení, ktorých účelom je zefektívnenie boja proti nenávisťným prejavom na internete. Zároveň vyjadruje podporu vo vzťahu k realizácii podujatí a kampaní zameraných na prevenciu proti nenávisťným prejavom na internete s osobitným akcentom na vyjadrenia, ktoré sú výsledkom rasovej, extrémistickej, národnostnej nenávisti, resp. nenávisti k farbe pleti určitej skupiny osôb.

V uvedenom kontexte Stredisko hodnotí pozitívne kampaň Nadácie otvorenej spoločnosti pod názvom „Povedz mi to do očí.“ Nadácia otvorenej spoločnosti pripomína, že „nenávisťné prejavy nepatria do práva na slobodu prejavu, keďže aj toto právo sa musí naplňať tak, aby nezasahovalo do iných ľudských práv, ako napríklad práva na dôstojnosť, česť a dobré meno.“¹²

¹¹ Stanovisko Generálneho prokurátora Slovenskej republiky k žiadosti Strediska o poskytnutie stanoviska, zo dňa 22.02.2016.

¹² 15.07.2015, www.dennikn.sk

Prehľad mediálnych správ a internetových zdrojov:

1. **V prípade útoku na Rómku v Detve začali trestné stíhanie** (15.07.2015; www.pravda.sk)
2. **Zbili mladú Detvianku pre farbu pleti?** (16.07.2015; www.pravda.sk)
3. **Mladú Rómku zbili na festivale v Detve rasisti. Ľudia sa jej zastávajú na Facebooku** (14.07.2015; hn.hnonline.sk)
4. **Slovenské národné stredisko pre ľudské práva odsudzuje útok na Rómku** (15.07.2015; TASR)
5. **Mladú Rómku zbili na festivale palicou, údajne to boli rasisti** (14.07.2015; www.aktuality.sk)
6. **Kritizuj, ale nehejtuj! Radí kampaň proti nenávisti v internetových diskusiách** (15.07.2015; www.dennikn.sk)
7. **Utečencov posielajú na internete do plynu ako židov. Polícia hovorí, že to vyšetrí** (06.09.2015; www.dennikn.sk)
8. **T. Borec: EÚ chce na poli justície bojovať proti šíreniu nenávisti na internete** (03.12.2015; www.konzervativnyvyber.sk)
9. **"Postrieľať. Zničiť. Do plynu." Facebooková stránka ukazuje fotky ľudí šíriacich nenávisť** (hn.hnonline.sk)
10. **Polícia si posvietila na nenávisťných diskutérov. Chystá sa zasiahnuť** (10.09.2015; www.aktuality.sk)
11. **Ministri spravodlivosti EÚ rokovali o nenávisti na internete** (09.10.2015; www.pravda.sk)
12. **Agresivita v MHD**, (27.10.2015; televízna stanica Markíza)
13. **Borisa (+ 45) dokopal na smrť, lebo bol Róm!**, (24.10.2015; www.cas.sk)
14. **Útok v autobuse v Žiline sa skončil smrťou**, (22.10.2015; www.pravda.sk)
15. **Podľa predsedu Rómskej únie Rómovia vládu nezaujímajú: Viac ich trápia utečenci!**, (18.09.2015; www.topky.sk)
16. **Rómovia sa hnevajú na billboard TIP-u: Zašlo to prid'aleko!** (18.09.2015; www.pluska.sk)
17. **Strana Rómskej únie podá trestné oznámenie na mimoparlamentnú stranu TIP**, (18.09.2015; Rozhlasová stanica Lumen)
18. **Šéf Rómskej únie: Vláda je ochotná pomôcť utečencom, Rómom však nie** (18.09.2015; www.hn.hnonline.sk)

2. Podpora skupín smerujúcich k potláčaniu základných ľudských práv a slobôd

Ustanovenie §421 TZ chráni základné práva a slobody, rovnoprávnosť ľudí bez ohľadu na ich národnú, etnickú, rasovú, náboženskú alebo inú príslušnosť. Pod pojmom „podpora“ nemá zákonodarca na mysli len materiálnu podporu ale aj podporu morálnu, napr. vo forme získavania priaznivcov, umožnením vydávania tlačoviny, letákov a pod. Skutková podstata trestného činu podpory a propagácie skupín smerujúcich k potláčeniu základných práv a slobôd je vyjadrená už v samotnom názve tohto trestného činu.

2.1 Slovenskí branci – ochrancovia vlasti na hrane zákona?

Slovenskí branci sa sami charakterizujú ako apolitická, nezisková organizácia, ktorá si kladie za úlohu rozvíjať u mladých ľudí lásku k vlasti, prírode a kultúrnemu dedičstvu prostredníctvom rôznych dobrovoľných a dobročinných akcií ako sú napríklad akcie súvisiace s pomocou ľuďom pri prírodných katastrofách alebo akcie spojené s branným cvičením pre deti.¹³

V roku 2015 sa v slovenských médiách začali čoraz častejšie objavovať informácie o skupine mladých ľudí, ktorí pravidelne cvičia so zbraňami, sú oblečení v maskáčoch, majú hodnosti a nazývajú sa Slovenskými brancami.¹⁴ Uvedené zoskupenie ľudí vzniklo v roku 2012, pričom má vlastnú webovú stránku a logo s dvojkrížom, z ktorého vyrastajú korene. Zoskupenie nie je formálne registrované ako občianske združenie alebo iný typ spolku. Pri výcvikoch používajú Slovenskí branci expanzné zbrane, ktoré sú skutočnými zbraňami, avšak dokážu strieľať len slepými nábojmi, pričom ide o legálne zbrane a jedinou podmienkou pre možnosť ich zakúpenia je dosiahnutie osemnásteho roku veku.

Napriek skutočnosti, že Slovenskí branci sa sami označujú za apolitické zoskupenie, je dôležité upozorniť na ďalšiu medializovanú informáciu o ich minulosti, kedy spolupracovali s nacionalistickým Slovenským hnutím obrody, pričom niektorí členovia zoskupenia sa zúčastnili podujatia, pri ktorom si uctili pamiatku prezidenta slovenského vojnového štátu Jozefa Tisa. Čelní predstavitelia Slovenských brancov sa však dištancujú od ideového

¹³ Prevzaté z internetovej adresy: www.slovenski-branci.sk

¹⁴ 27.02.2015, www.pravda.sk

zamerania činnosti zoskupenia, ktoré by súviselo s extrémizmom či inými prejavmi intolerancie.

Faktom je, že v roku 2014 policajné zložky evidovali 16 oddielov Slovenských brancov, pričom organizácia mala približne 130 členov a v roku 2015 počet členov tejto organizácie stúpol. Štátna školská inšpekcia zverejnila dňa 12. októbra 2015 výsledky kontroly, ktoré vykonala v priestoroch škôl, kde Slovanskí branci vykonávali branný výcvik, pričom zistila pochybenia. Tie inšpekcia charakterizovala nasledovne: „Prednáška nemala mať nič spoločné s vlastenectvom a národným cítením, čo vytvorilo predpoklady pre negatívne ovplyvňovanie postojov žiakov k vlastenectvu a ich dezorientáciu.“¹⁵

Stredisko hodnotí pozitívne aktivitu policajných zložiek Slovenskej republiky, ktoré venujú tomuto zoskupeniu osobitnú pozornosť, pričom jeho činnosť priebežne monitorujú v spolupráci so Slovenskou informačnou službou. Hovorca Prezídia Policajného zboru Slovenskej republiky uviedol, že „v uvedenom prípade ide o zoskupenie vnímané ako militantne organizovaná skupina, ktorá je založená, ako neregistrovaný telesno-branný klub, organizujúci cvičenia, na ktorých sa účastníci zdokonaľujú v sebaobrane a bojovej taktike, pričom podľa vekovej skladby ide skôr o mládež.“¹⁶

Vzhľadom na vyššie uvedené a aj napriek tvrdeniam čelných predstaviteľov Slovenských brancov, nemožno s určitosťou vylúčiť súvislosť medzi ich aktivitami a aktivitami osôb podporujúcich skupiny smerujúce k potláčaniu základných ľudských práv a slobôd. Stredisko zároveň apeluje na zodpovedné orgány, a to predovšetkým na príslušné policajné zložky, Ministerstvo obrany Slovenskej republiky a Slovenskú informačnú službu, aby naďalej monitorovali aktivity tejto skupiny a jej obdobných skupín. Zároveň je opodstatnenou požiadavka, aby tieto aktivity konfrontovali s hranicou právom a reprobovaných a reprobovaných spôsobov správania sa, s osobitným dôrazom na ich test v súvislosti s prejavmi rasizmu, extrémizmu či inými prejavmi intolerancie.

¹⁵ 12.10.2015, www.aktualne.sk

¹⁶ 02.03.2015, www.biztweet.eu

2.2 Ambiciózny Vzдор Kysuce

V júli 2015 sa v médiách objavila informácia o lákaní nových prívržencov polovojenskej skupiny Vzдор, prostredníctvom sľubu o vytvorení elít, ktoré by nahradili policajné či armádne zložky. Skupina sa na internete prezentovala videami, na ktorých jej členovia trénovali strelbu, odolnosť proti slzotvornému plynu a skúšali improvizovaný plameňomet. K prezentácii týchto odvážnych plánov polovojenskej skupiny Vzдор zaujala polícia stanovisko, v rámci ktorého vyhlásila, že úlohy policajných zložiek Slovenskej republiky sú nezastupiteľné. K otázke súladu uvedeného sľubu s právom, neuviedli policajné zložky žiadne stanovisko.

Stredisko nevidí medzi uvedeným vyhlásením polovojenskej skupiny Vzдор Kysuce a trestnými činmi extrémizmu konkrétnu súvislosť, avšak poukazuje na nespochybniteľný súvis medzi činnosťou tejto skupiny a trestnými činmi extrémizmu. Vychádza pritom z minulosti a vyjadrení popredného predstaviteľa tejto organizácie a medializovaných informácií o skupine. Je preto nevyhnutné, aby sa príslušné policajné zložky zamerali na činnosť tejto skupiny a aby predchádzali akýmkoľvek prejavom extrémizmu monitorovaním, vyhodnocovaním a prijímaním potrebných opatrení v kontexte boja proti rasizmu, extrémizmu a akýmkoľvek prejavom intolerancie. Stredisko zároveň vyzýva k celospoločenskému postoj, ktorým je dôležité vyjadriť odmietavý postoj k akýmkoľvek prejavom, ktoré majú potenciál šíriť rasovú, národnostnú či etnickú nenávisť a podnecovať k extrémistickým činom.

2.3 Pochoduje sa na Slovensku v medziach práva?

Rok 2015 významne poznačila migračná kríza, ktorá so sebou priniesla vlnu odporu zo strany občanov krajín Európskej únie a nie len tých. V tejto súvislosti považuje Stredisko za osobitne dôležité poukázať na dlhodobý problém súvisiaci s právom na slobodu prejavu a slobodné zhromažďovanie sa.

Uvedené práva patria nepochybne medzi základné ľudské práva, pričom požívajú náležitú ústavnoprávnu ochranu. Na území Slovenskej republiky je platným a účinným zákon č. 84/1990 Zb. o zhromažďovaní práve v znení neskorších právnych predpisov, ktorý

v ustanovení § 1 ods. 2 tohto zákona reguluje problematiku výkonu tohto práva, keď uvádza, že „výkon tohto práva slúži občanom na využívanie slobody prejavu a ďalších ústavných práv a slobôd, na výmenu informácií a názorov a na účasť na riešení verejných a iných spoločných záležitostí vyjadrením postojov a stanovísk.“¹⁷

Právo slobody prejavu je ohraničené právami iných fyzických osôb, ktoré im zaručuje právny poriadok konkrétneho štátu, resp. nadnárodného zoskupenia štátov. Ak má teda právo zhromažďovania sa slúžiť výkonu práva na slobodu prejavu, je neprípustné aby bolo toto právo vykonávané v rozpore s prípustnosťou práva na slobodu prejavu. Inými slovami, ak je výkonom zhromažďovacieho práva a zároveň práva na slobodu prejavu zasahované do základných ľudských práv iných osôb, resp. určitej skupiny osôb, nie je prípustné držať sa prísne formálneho a v mnohých prípadoch pasívneho prístupu obce pri prijímaní oznámení o zhromaždení.

Verejné zhromaždenia extrémistických skupín sú nepochybne spôsobilé podnecovať ostatných občanov k neznašanlivosti až nenávisti k určitým skupinám osôb, a to len z dôvodu ich príslušnosti k určitej rase, národnosti, etniku či z dôvodu ich farby pleti. K tomuto konštatovaniu postačuje charakter extrémistických skupín. Stredisko preto apeluje na zákonodarcu a vyzýva ho k prijatiu právnej úpravy, ktorá znemožní výkon zhromažďovacieho práva extrémistických skupín, keďže takéto zhromaždenie neslúži výkonu práva na slobodu prejavu, ale podnecuje k potláčaniu základných ľudských práv určitých skupín obyvateľstva, t.j. je v rozpore s výkonom práva na slobodu prejavu. Stredisko zároveň vyjadruje potrebu dôkladnejšieho vyhodnocovania prijímaných oznámení o plánovaných zhromaždeniach zo strany obcí, resp. mestských častí, a to nie v zmysle prílišného formalizmu, ale v zmysle ochrany základných ľudských práv a prevencii proti verejnému šíreniu nenávisti voči určitým skupinám obyvateľstva.

2.4 Podceňovanie internetového prostredia

Podpora skupín smerujúcich k potláčaniu základných ľudských práv je merateľnou predovšetkým prostredníctvom údajov získaných zo sociálnych internetových sietí. Registrovaní užívatelia majú možnosť vyjadriť prostredníctvom funkcií sociálnej siete svoj

¹⁷ Úplné znenie zákona je dostupné aj na internetovej adrese: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1990-84>

postoj k určitým skupinám, hodnotám a postupne si takto vytvárajú svoj osobný profil. Počet sympatizantov extrémistických skupín, ktoré sú slovenskej verejnosti mediálne známe, pribúda a počet týchto osôb presahuje v mnohých prípadoch tisícovú hranicu. V minulosti došlo k zverejneniu názorov popredného predstaviteľa polovojenskej skupiny Vzдор Kysuce nielen prostredníctvom sociálnej siete, ale aj médií, ktoré upozornili na protizákonný obsah týchto názorov.

Na základe údajov dostupných prostredníctvom sociálnych sietí možno kvantifikovať mieru radikalizácie spoločnosti, ktorá má v poslednom období stúpajúcu krivku. Nemožno vylúčiť súvislosť tohto konštatovania s migračnou krízou, čo však nie je ospravedlnením pre tých, ktorí sú zodpovední za prijímanie preventívnych opatrení proti šíreniu extrémistickej propagandy na území Slovenskej republiky.

Stredisko považuje otázku prijatia opatrení na zabezpečenie súčinnosti medzi prevádzkovateľmi sociálnych sietí a príslušnými policajnými zložkami, resp. Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky, za veľmi dôležitú, ba až najpodstatnejší bod boja proti extrémizmu, rasizmu a prejavom intolerancie na území Slovenskej republiky. Je nevyhnutné, aby sa zabránilo šíreniu propagandy prezentujúcej potláčanie, resp. snahám o potláčanie základných ľudských práv a slobôd určitých skupín obyvateľstva prostredníctvom verejne prístupných profilov sociálnych sietí. Ide o základný predpoklad vytvorenia situácie, ktorá bude do budúcnosti smerovať k znižovaniu krivky radikalizácie spoločnosti a nepochybne by konkrétna forma súčinnosti prispela k budovaniu slušnej spoločnosti a vyššej miery tolerancie vo vzťahu k všetkým skupinám obyvateľstva, a to bez ohľadu na rasu, národnosť, príslušnosť k určitej skupine obyvateľstva či farbu pleti.

Prehľad mediálnych správ:

1. **Kto sme?** (www.slovenski-branci.sk)
2. **Cvičia mučenie, do lesa nosia samopaly, vychovali bojovníka pre Donbas** (www.dennikn.sk, 22.02.2015)
3. **Slovenskí branci sa oháňajú láskou k vlasti, podľa vnútra patria k militantom** (www.pravda.sk, 27.02.2015)
4. **Mladíkom, čo cvičia v maskáčoch po lesoch, by odborník naordinoval Zväzarm** (www.aktuality.sk, 26.02.2015)
5. **Slovenskí branci sa predvádzali v utečeneckom tábore** (www.domov.sme.sk, 25.10.2015)
6. **Proti migrantom, NATO aj parazitom. Slováci si vytvárajú vlastné armády** (www.komentare.hnonline.sk, 07.10.2015)
7. **Adam Sipos: Slovenskí branci už „magoria“ aj deti** (www.parlamentnelisty.sk, 25.9.2015)
8. **Pustili do škôl domobrancov. Podľa inšpektorov pochybili** (www.aktualne.sk, 12.10.2015)
9. **Polícia už rieši Slovenských brancov. Zaujali ju zbrane v rukách tínedžerov** (www.biztweet.eu, 02.03.2015)
10. **Zlatý fond slovenských internetov 1: Hitler bol mierotvorca a iné** (www.dennikn.sk, 23.02.2015)
11. **Skupina Vzdor prítvrduje, hrá sa na políciu** (www.domov.sme.sk, 19.07.2015)
12. **Pochod proti islamizácii sa zmenšil, organizátori sľubujú ďalšie a väčšie** (12.09.2015, www.dennikn.sk)

3. Stretnutia extrémistov

V roku 2015 sa na území Slovenskej republiky uskutočnilo hneď niekoľko verejných zhromaždení, ktorých zvolávateľmi boli príslušníci skupín hlásiacich sa či už priamo alebo nepriamo k radikálnym a extrémistickým postojom. Zhromaždeniam dominovala problematika súvisiaca s príchodom utečencov do Európy.

3.1 Pochody v Bratislave a Žiline

Verejnosti sú známe predovšetkým verejné pochody, ktoré sa uskutočnili v Bratislave a v Žiline a ktorých cieľom, resp. zámerom bolo vyjadrenie postoja nesúhlasu s migračnou politikou Európskej únie.¹⁸ Zároveň však nemožno vylúčiť skrytý pôvod myšlienky zvolania týchto pochodov, ktorý súvisí s vyjadrením negatívneho postoja vo vzťahu k migračnej kríze a tzv. „islamizácii Európy.“

Už samotná charakteristika skupín zvolávajúcich uvedené zhromaždenia alebo zhromaždenia im podobné, nekorešponduje s požiadavkou tolerancie voči skupinám obyvateľov pre ich farbu pleti, národnosť, rasu, príslušnosť k etnickej skupine či pre ich vierovyznanie. Stredisko nepoukazuje na účel týchto zhromaždení, ktorý je v súlade s právom na slobodu prejavu, keďže vyjadruje politický postoj a neprieči sa princípom demokracie, ba práve naopak, je s nimi v súlade.

Na druhej strane však Stredisko považuje za potrebné brať do úvahy spektrum skupín zvolávajúcich uvedené či im obdobné zhromaždenia, resp. skupín, ktorých sympatizanti alebo členovia sa zúčastňujú týchto zhromaždení. Už samotná existencia týchto skupín je spôsobilá k podnecovaniu časti obyvateľstva k radikálnym postojom. Z toho dôvodu považuje Stredisko za opodstatnené, aby zodpovedné orgány zväžili prioritu prevencie proti rozširovaniu extrémistických, rasistických či nenávisťných postojov pred odstraňovaním následkov takýchto zhromaždení, tak, ako je tomu aj v súčasnosti.

¹⁸ 11.07.2015, www.aktualne.sk

3.2 Útok na arabskú rodinu počas zhromaždenia

Jedným z takýchto následkov bol v roku 2015 aj útok na arabskú rodinu, ku ktorému došlo práve pri zhromaždení extrémistov, ktorí vyjadrovali svoj negatívny postoj k migračnej politike. K zhromaždeniu a teda aj k samotnému útoku došlo 20.06.2015. 20. jún je Svetovým dňom utečencov, o to smutnejšími boli udalosti, ktoré sa udiali na bratislavskej hlavnej stanici.

Okrem vulgárnych výrazov, adresovaných tejto rodine, došlo aj k hádzaniu kameňov a fliaš naplnených vodou priamo do členov rodiny, pričom jedným z členov rodiny bolo aj dieťa v kočíku. Policajné zložky sa snažili odstrániť následky týchto radikálnych skutkov a privolali rodine taxíky, pričom situácia sa napokon upokojila. To však nemožno povedať o psychickom rozpoložení obetí útoku, ktoré konaním extrémistov utrpeli nepochybne vnútornú ujmu.

Stredisko odsudzuje uvedený útok na arabskú rodinu počas zhromaždenia extrémistov a dôrazne odmieta akékoľvek prejavy intolerancie v demokratickej spoločnosti, ktoré sú spôsobilé potláčať základné ľudské práva osôb pre ich rasu, národnosť, príslušnosť k etnickej skupine, farbu pleti či vierovyznanie.

Uvedený prípad len podčiarkuje potrebu priznania omnoho väčšieho dôrazu na prijatie efektívnych preventívnych opatrení, vďaka ktorým by nedochádzalo k podobným prípadom. Odstraňovanie následkov konania extrémistických skupín je už len posledným štádiom a navyše sa obetiam tohto správania vo väčšine prípadov nedostane primeranej satisfakcie, čo Stredisko nepovažuje za ideálny stav, skôr naopak.

Stredisko zároveň vyzdvihuje a vyslovuje podporu občianskym iniciatívam vo forme zhromaždení, ktorých účelom je boj proti extrémizmu na území Slovenskej republiky. V roku 2015 sa uskutočnilo podujatie s názvom Výzva k ľudskosti, ktoré výrazne zatienilo predošlé pochody extrémistov, vyjadrujúcich svoj negatívny postoj k migračnej politike Európskej únie.

3.3 Medzinárodné stretnutie extrémistov v Gabčíkove

V roku 2015 opakovane rezonovalo v médiách meno Mariána Kotlebu. Kotlebovci dňa 1.9.2015 zorganizovali aj podujatie proti migrantom v Gabčíkove, ktorému predchádzalo zhromaždenie extrémistov a stúpencov Ľudovej strany – Naše Slovensko v Trnave. Na Trojičnom námestí sa zhromaždilo asi dvesto ľudí, ktorí tak vyjadrili svoj odmietavý postoj proti imigračnej politike. Príslušníci Policajného zboru Slovenskej republiky krátko pred začatím zhromaždenia v Trnave zaistili Mariána Kotlebu kvôli vyveseniu dvoch čiernych vlajok na budove samosprávneho kraja počas osláv Slovenského národného povstania.

Predstavitelia strany ĽS-NS demonštráciu odôvodnili tým, že vláda i prezident pozývajú ďalších migrantov na Slovensko a ignorujú výsledok miestneho referenda v Gabčíkove. Obyvatelia obce sa v auguste 2015 vyslovili v referende proti tomu, aby v ich obci ubytovali utečencov z rakúskeho tábora Traiskirchen.

Kotlebovci pri presune z Trnavy do Gabčíkova boli políciou zadržaní na ceste v obci Vrakúň z dôvodu konania cvičenia miestnych záchranárov, ktoré bolo vopred ohlásené na rovnakom mieste.

Medzi protestujúcimi v Gabčíkove viali maďarské vlajky, vlajky Jobbiku a transparent v maďarčine, ktorý znamenal „*Utečencov tu nechceme*“. Maďarskí nacionalisti z Hnutia 64 žúp a strany Jobbik varovali, že Gabčíkovo skončí ako pohraničné maďarské oblasti, kde utečenci prespávajú na poliach a ľudia sa boja púšťať von svoje deti. Polícia po celý čas dohliadala na poriadok.

Stredisko v tejto súvislosti upozorňuje, že na juhu Slovenska pôsobia i zahraničné extrémistické subjekty – bunky strany Jobbik – Hnutie za lepšie Maďarsko, ako aj maďarské Mládežnícke zhromaždenie – Hnutie 64 Žúp. Zároveň je možné z medializovaných informácií odôvodniť domnienku, že celá akcia poslúžila aj ako predvolebná kampaň strany Ľudová strana - Naše Slovensko.

Kotlebovci sa dňa 19.9.2015 do obce Gabčíkovo vrátili. Demonštrácia prebehla pokojne, približne 70 zhromaždených ľudí nenarušilo verejný poriadok a polícia nemusela zasahovať. Na rozdiel od nerealizovanej demonštrácie zo začiatku mesiaca polícia nezakročila. Demonštranti sa zhromaždili priamo v obci.

Protestu sa zúčastnil aj predseda Banskobystrického samosprávneho kraja a predseda ĽS-NS Marian Kotleba. Vo svojom prejave ostro kritizoval migračnú politiku vlády, ako aj parlamentné strany, ktoré hlasovali za umiestnenie utečencov.

Stredisko upriamuje pozornosť na fakt, že Marian Kotleba sa hlási k odkazu Slovenska z čias 2. svetovej vojny a vtedajšieho prezidenta Jozefa Tisa. Zároveň opovrhne Slovenským národným povstaním (SNP), ktorého účastníkov považuje za banditov. Už od počiatkov Kotlebovej činnosti, ktorá sa datuje od roku 2005, ho sprevádza pozdrav „*Na stráž!*“ Tento pozdrav sa používal v období takzvaného Slovenského štátu, ktorý vznikol z vôle nacistického Nemecka. Tento štát existoval v rokoch 1939 až 1945, podriaďoval sa Berlínu a slúžil ako príklad vzorového štátu, ktorý slúžil Nemecku. Pozdrav najbežnejšie používala najmä polovojenská Hlinkova garda, ktorá slúžila totalitne vládnucej Hlinkovej slovenskej ľudovej strane ako jej silová zložka. Známa je napríklad aj gardistická pieseň s názvom „*Kamaráti na stráž*“.¹⁹

Stredisko tiež zdôrazňuje, a to najmä vo vzťahu k prijatiu potrebných preventívnych opatrení, že extrémistické skupiny majú výrazný vplyv na verejnosť prostredníctvom sociálnych sietí, ktoré im nahradili mediálny priestor tzv. štandardných médií a nie je možné ich efektívne podrobiť monitoringu. Virtuálny priestor je pre nich teda nevyčerpatelným zdrojom prívržencov, čo samozrejme nepredstavuje uspokojivý stav.

¹⁹ 08.03.2016, zdroj: www.hnonline.sk

Prehľad mediálnych správ:

1. **Demonštranti proti utečencom hádzali do ľudí kamene a ničili policajné autá** (20.06.2015; dennikn.sk)
2. **Bratislava sa stala terčom výtržností. Policajti zatkli vyše sto extrémistov** (20.06.2015; dennik.hnonline.sk)
3. **Veľké demonštrácie v Bratislave: Extrémisti napadli divákov cyklopretekov** (20.06.2015; www.noviny.sk)
4. **Demonštrácia proti utečencom v Žiline je zatiaľ pokojná** (11.07.2015; www.aktualne.sk)
5. **Video: Extrémisti hádzali kamene na arabskú rodinu s dieťaťom v kočiku** (21.06.2015; www.aktuality.sk)
6. **Bratislava: tisíce extrémistov demonštrovali proti migrantom** (20.06.2015; www.tvnoviny.sk)
7. **Dve protestné zhromaždenia v Žiline** (11.07.2015; Rozhlasová stanica Slovensko)
8. **Pochod proti islamizácii sa zmenšil, organizátori sľubujú ďalšie a väčšie** (12.09.2015; www.dennikn.sk)
9. **Výzva k ľudskosti zatienila extrémistov, Kotleba na pochod neprišiel** (12.09.2015; www.aktuality.sk)
10. **Sledovali sme pochod extrémistov ulicami Bratislavy. Došlo k výtržnostiam?** (12.09.2015; www.parlamentnelisty.sk)
11. **Čierne vlajky na úrade župan Marian Kotleba polícii nevystvetlil** (02.09.2015; www.aktuality.sk)
12. **Gabčíkovo čaká protiislamistický pochod, starosta má obavy** (29.08.2015; www.pluska.sk)
13. **Gabčíkovo pre cudzích uzavreli** (02.09.2015; www.sme.sk)
14. **Kotlebovci prišli protestovať do Gabčíkova proti utečencom, do obce ich nepustili** (02.09.2015; www.tvnoviny.sk)
15. **Kotlebovci v Gabčíkove nepochodili: Cestu zahatala polícia** (01.09.2015; www.cas.sk)
16. **Kotlebu zaistili pred trnavským protestom, demonštrantov nepustili do Gabčíkova** (01.09.2015; www.aktuality.sk)

4. Antisemitizmus

Antisemitizmus nie je v súčasnosti na Slovensku účinným nástrojom politickej propagandy. Na Slovensku sa antisemitizmus prejavuje v troch nasledujúcich základných podobách.

Prvou je tzv. prvoplánový otvorený antisemitizmus, ktorý udržiava nenávisť k Židom ako k osobitnému spoločenstvu (etnickému, rasovému, náboženskému). Vychádza z protižidovských nálad, ktoré doteraz prežívajú medzi určitými skupinami obyvateľstva. Možno sa s ním stretnúť najmä v internetových diskusiách (vrátane čitateľských diskusií na webových stránkach mainstreamových médií). Politicky najbližšie k tomuto druhu antisemitizmu je Ľudová strana – Naše Slovensko. Hlavným mobilizačným nástrojom ĽS-NS je rétorika namierená proti rómskemu etniku, avšak židovská téma je neoddeliteľnou súčasťou ideovej výbavy strany.

Druhou obdobou antisemitizmu na území Slovenskej republiky je glorifikácia Slovenského štátu z rokov 1939–1945, ktorého antisemitská politika sa podpísala pod tragické osudy väčšiny slovenských Židov. Tento trend sa prejavuje v podobe volania po spoločenskej rehabilitácii popredných predstaviteľov Slovenského štátu, v zahmlievaní jeho aktívnej úlohy v holokauste slovenských Židov a v hľadaní dôvodov ospravedlňujúcich protižidovskú politiku tisovskeho režimu.

Antisemitizmus na území Slovenskej republiky sa vyskytuje aj v protiizraelských postojoch a antisionizme, ktorý často vystupuje ako sofistikovaný druh moderného antisemitizmu. *Antisionizmus už nie je len doménou pravicovo-extrémistických skupín, ale je rozšírený aj v ľavicových kruhoch, a to tak v radikálno-anarchistických, ako aj v salónno-„umiernených“.*²⁰

Jediným zaznamenaným výskytom jednoznačne protižidovských postojov na slovenskej politickej scéne sú stanoviská predsedu Banskobystrického samosprávneho kraja Mariána Kotlebu.

²⁰ Bližšie pozri MESEŽNIKOV, G.: *Tri podoby antisemitizmu na Slovensku*. Dostupné aj na elektronickej asrese: <http://institutpre.blog.sme.sk/c/302705/Tri-podoby-antisemitizmu-na-Slovensku.html>

V júli 2015 periodikum Bystrický kraj, ktoré vydáva banskobystriická župa vedená Marianom Kotlebom, zverejnilo v článku o znižovaní dlhov ilustračný obrázok z protižidovskej karikatúry. V článku s nadpisom „*Oslobodzujeme kraj z dlhového otroctva!*“ bol odstránený pôvodný nápis z originálu „... *With Jews... you lose!*“ a kresba bola preškrtnutá. Banskobystrická župa uviedla, že išlo len o ilustračnú fotografiu, pri ktorej grafik použil obrázok bez textu s predpokladom, že ide o karikatúru úžerníka. Krajská prokuratúra v Banskej Bystrici zverejnenú karikatúru aj text posúdila a nezistila žiadne skutočnosti nasvedčujúce spáchaniu trestného činu.

Uvedené periodikum začala banskobystriická župa vydávať po tom, čo poslanci v roku 2014 neschválili rozpočtovú položku na vydávanie predošlého periodika *Náš kraj*. V Našom kraji sa predtým objavili články, ktoré sa pozitívne zmieňovali o Tisovom režime respektíve vyzdvihovali obdobie vojnového slovenského štátu (text s nadpisom „*Prvá Slovenská republika bola úspešná*“) a dátum 14. marec - vznik štátu - označovali noviny ako „*výročie splneného sna*.“

V novembri Ľudová strana Naše Slovensko podala trestné oznámenie za zverejnenie príbehu členky židovského odboja. Príbeh členky židovskej odbojovej organizácie ha-Šomer Štefanie Lorándovej, ktorej členovia počas vojny pomáhali prenasledovaným Židom, bol prostredníctvom neziskovej organizácie Post Bellum prezentovaný na výstave k 70. výročiu skončenia druhej svetovej vojny.

Podľa ĽS-NS príbeh pani Lorándovej šíri násilie a smeruje k potlačovaniu základných práv a slobôd občanov. Polícia však odmietla trestné oznámenie strany Mariána Kotlebu s odôvodením, že sionizmus ani ľavicové sionistické hnutie Hašomer Hacair, kde Lorándová pôsobila, nesmerujú použitím násilia k potláčaniu ľudských práv. Vo svojom uznesení sa polícia odvoláva na výpoveď riaditeľa Múzea židovskej kultúry Pavla Mešťana, ktorý ako odborník dlhodobo spolupracuje s policajnými zložkami. ĽS-NS označila Mešťanovu výpoveď za zaujatú, pretože je podľa jej stanoviska k veci podporovateľom štátu Izrael, a teda zrejme je sám sionistom.

Napriek tomu, že na Slovensku je židovská populácia málopočetná, Stredisko upozorňuje, že prejavy antisemitizmu u nás stále sú a určité stereotypy prežívajú. Aj prípady zverejnené v médiách v roku 2015 potvrdzujú, že antisemitizmus nie je iba problémom, dotýkajúci sa Židov, ale je najmä problémom väčšinovej spoločnosti.

Prehľad mediálnych správ:

1. **Ako si kotlebovci predstavujú Žida? Ukázali to v župných novinách** (29.07.2015; www.dennikn.sk)
2. **Kotleba má v župných novinách obrázok z antisemitskej karikatúry** (31.07.2015; www.etrend.sk)
3. **Kotleba napadol príbeh o Židovke** (07.11.2015; www.sme.sk)
4. **Kotleba podáva trestné oznámenie za príbeh obeti holokaustu** (06.11.2015; www.sme.sk)
5. **Kotleba pritvrdil, protižidovským bojom: Za príbehom obete holokaustu vidí propagáciu extrémizmu** (07.11.2015; www.topky.sk)
6. **Kotleba spochybňuje výpoveď riaditeľa židovského múzea** (29.12.2015; www.sme.sk)
7. **Kotlebova strana podala trestné oznámenie, prekáža jej výstava** (06.11.2015; www.24hod.sk)
8. **Kotlebovci si kopli do Židov kvôli žene, ktorá prežila Osvienčim** (08.11.2015; www.bystricoviny.sk)

5. Extrémizmus

Stredisko vyjadruje znepokojenie nad prejavmi extrémizmu v Slovenskej republike, ktorých pravidelný výskyt je signálom na prijímanie dostatočných prevenčných opatrení, a to aj prostredníctvom prípadov dobrej praxe zo zahraničia. Aj v roku 2015 rezonovali slovenskou spoločnosťou informácie o extrémistických prejavoch na verejnosti. Stretnutiam extrémistických skupín a podpore skupín, ktorých činnosť je zameraná na potláčanie základných ľudských práv a slobôd sa Stredisko venuje v osobitných kapitolách tejto správy.

5.1 Extrémizmus na strednej škole

V roku 2015 rezonoval v médiách prípad stredoškolského učiteľa, ktorý verejne uznáva Hitlera. Učiteľ Strednej odbornej školy sv. Jozefa Robotníka v Žiline sa netajil antisemitskými a antidemokratickými názormi. Opakovane sa tak vyjadroval tak na sociálnej sieti, ako aj na svojej internetovej stránke, na ktorej publikoval aj učebné texty. Stredoškolský učiteľ v príspevkoch tvrdil, že II. svetovú vojnu spôsobili anglosaskí a židovskí finančníci deštrukciou hospodárskeho a sociálneho systému. Židov pomenúval hanlivým pojmom „židáci“ a súhlasil s antisemitskými výroky, medzi ktorými sú zmienky, že Norimberský proces bol najväčšou fraškou v histórii a názory spochybňujúce holokaust.

Riaditeľ školy vyhlásil, že súkromné vyjadrenia učiteľa zhrnuté v blogu, sa určite nestotožňujú s hodnotami saleziánskej školy. Prípacom sa zaoberala aj Štátna školská inšpekcia, ktorá konštatovala, že učiteľ ktorý verejne uznáva Hitlera a odmieta demokraciu, porušil školský zákon. Značná časť žiakov označila tohto učiteľa za učiteľa, ktorý pri výchove a vzdelávaní prezentoval extrémistické názory formou šírenia nenávisťných postojov voči menšinám a demagogicky vystupoval proti demokratickým režimom. Podľa názoru školskej inšpekcie, vedenie saleziánskej školy na tohto učiteľa dostatočne nedohliadlo. Po medializácii sa vedenie školy s učiteľom dohodlo na skončení pracovného pomeru.

Stredisko takéto vystupovanie učiteľa odsudzuje a domnieva sa, že podobné prípady by mohol riešiť etický kódex učiteľov, ktorý však zatiaľ neexistuje. Stredisko pripomína, že hlásatelia nenávisťných názorov sa často obhajujú svojím právom na slobodu prejavu a argumentujú Ústavou SR. Tá však jasne stanovuje aj limity slobody prejavu, pričom zásah do práv a slobôd iných – podnecovanie nenávisťi a hanobenie jednoznačne spadá mimo ústavou

garantovanej a chránenej sféry slobody prejavu.²¹ Zároveň Stredisko v tejto súvislosti zdôrazňuje, že existuje možnosť obmedzenia práva na slobodu prejavu v prípade jeho zneužívania.²²

²¹ Čl. 26 Ústavy Slovenskej Republiky:

(1) Sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené.

(2) Každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu. Vydávanie tlače nepodlieha povolovaciemu konaniu. Podnikanie v odbore rozhlasu a televízie sa môže viazať na povolenie štátu. Podmienky ustanoví zákon.

(3) Cenzúra sa zakazuje.

(4) Slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti.

²² Pozri napr. rozhodnutie vo veci *Glimmenrven a Hagenbeek c. Holandsko* (rozhodnutie z 11. októbra 1979) a *Jersild c. Holandsko* (z 23. septembra 1994, *Annuaire*, č. 298)

Prehľad mediálnych správ:

1. **Polícia preveruje učiteľa za propagáciu Hitlera** (05.08.2015; Rozhlasová stanica Slovensko)
2. **Stredoškolský učiteľ, ktorý verejne uznáva Hitlera a odmieta demokraciu, porušil školský zákon** (05.11.2015; Rozhlasová stanica Slovensko)
3. **Stredoškolský učiteľ verejne uznával Hitlera** (05.11.2015; Rozhlasová stanica Slovensko)

6. Rasizmus, extrémizmus či iné prejavy intolerancie na športových podujatiach

Napriek skutočnosti, že žijeme v 21. storočí, kedy sú športové podujatia svetovým fenoménom nielen z ekonomického, ale aj celospoločenského hľadiska, naďalej sa stretávame na týchto podujatiach s prejavmi správania sa, ktoré majú blízko k extrémizmu, resp. v niektorých konkrétnych prípadoch ide o extrémistické činy. Stredisko zaujala v októbri roku 2015 medializovaná informácia o vyvesení zástavy pripomínajúcej udalosti z druhej svetovej vojny na futbalovom zápase medzi Slovanom Bratislava „juniori“ a futbalovým klubom zo Senca.

6.1 Transparent pripomínajúci Osvienčim na futbalovom zápase

Počas stretnutia druhej najvyššej slovenskej futbalovej súťaže sa v Bratislave objavil transparent, na ktorom bol znázornený príchod vlakov do koncentračného tábora Osvienčim – Brezinka, pričom nad týmto znázornením sa nachádzal nadpis „*refugees welcome*,“ v preklade „*utečenci vitajte*.“

Fotografia transparentu sa objavila aj na sociálnej sieti. Z fotografie je zrejším záujem osôb, ktoré transparent použili, na verejnom vyjadrení svojho postoja k utečeneckej kríze. Za týmto účelom si však vybrali odsúdeniahodný motív. Zámer vyhotovenia či zverejnenia uvedeného transparentu je podľa názoru Strediska potrebné vykladať v objektívnom zmysle. To znamená, že nie je namieste zaoberať sa otázkami, ktoré by poukazovali na iné vyjadrenie zámeru konajúcich osôb, ako na spojenie negatívneho politického postoja s deportáciami židovského obyvateľstva počas druhej svetovej vojny. Je vysoko pravdepodobné, že tento transparent sa tak javí absolútnej väčšine obyvateľstva. Na základe medializovaných správ je zrejmé, že v tejto veci začala konať príslušná prokuratúra a disciplinárna komisia Slovenského futbalového zväzu.

Stredisko odsudzuje akékoľvek prejavy rasizmu, extrémizmu, antisemitizmu či iné prejavy intolerancie všeobecne. Rovnako vyjadruje svoj odmietavý postoj v absolútnom zmysle slova, vo vzťahu k prezentácii politických názorov prostredníctvom rasistickej, extrémistickej či inej intolerantnej symboliky. Stredisko zároveň apeluje na príslušné

policajné útvary, aby venovali náležitú pozornosť prevencii vo vzťahu k uvedenému problému a tým výraznou mierou prispeli k minimalizácii týchto prejavov.

6.2 Neprehliadajme rasizmus, extrémizmus či iné prejavy intolerancie na športových podujatiach

Stredisko vyzdvihuje záujem nielen príslušných policajných útvarov a orgánov prokuratúry, ale aj športových klubov a verejnosti, v boji proti rasizmu, extrémizmu či prejavom intolerancie na športových podujatiach. Dôkazom tohto konštatovania je skutočnosť, že v roku 2015 sme v rámci Slovenskej republiky zaznamenali minimálny počet mediálnych správ, ktoré by súviseli s uvedeným spôsobmi správania sa na športových podujatiach.

Stredisko však zároveň upozorňuje na potrebu vnímania tejto problematiky z dlhodobého hľadiska a poukazuje na opodstatnenosť priebežnej implementácie príkladov dobrej praxe zo zahraničia. Tá sa vzťahuje predovšetkým k vytváraniu kultúrneho prostredia na športoviskách. Toto prevenčné kritérium smeruje k odstraňovaniu nežiaducich spôsobov správania sa na športových podujatiach, resp. k ich minimalizácii. Represívnym predpokladom je na druhej strane obmedzovanie, resp. znemožňovanie prístupu na športoviská osobám, ktoré sa v minulosti dopustili trestných činov extrémizmu v priebehu športových podujatí.

Prehľad mediálnych správ:

1. **Slovanistickí ultras vyvesili transparent pripomínajúci Osvienčim**
(www.tvnoviny.sk, 22.10.2015)

7. Prejavy intolerancie

Téma nenávistných prejavov na internete je čoraz aktuálnejšia. Stredisko považuje prejavy intolerancie a nenávisti na internete za veľmi nebezpečné, pretože v krajnom prípade môžu viesť až k fyzickému násiliu voči osobám, ktoré sú predmetom takejto nenávisti. Ako už Stredisko na inom mieste uvádza, v roku 2015 sa nenávistné prejavy spájali najmä s migračnou krízou.

Stredisko upozorňuje, že prejavy podnecujúce nenávisť voči jednotlivcom alebo skupinám osôb pre ich národnosť, jazyk, rasu, etnikum, vierovyznanie, telesné postihnutie, sexuálnu orientáciu, sociálny pôvod či politické presvedčenie má mnoho dopadov na celú spoločnosť. Môže viesť k dehumanizácii obetí nenávisti - označovaním určitej skupiny obyvateľov rôznymi hanlivými výrazmi, sa vytvára predpoklad na ich vylúčenie z väčšinovej spoločnosti. Šírením hanobiaceho a nenávistného obsahu na internete dochádza k legitimizácii nenávistných postojov ako niečoho bežného, napriek tomu, že takéto konanie je pre spoločnosť nebezpečné. V prostredí virtuálnych komunít môže dôjsť k procesu radikalizácie jednotlivcov, ktorí sú dlhodobo vystavovaní extrémistickým názorom. Nenávistné prejavy majú tendenciu narastať čo do ich intenzity aj množstva a vedú k tzv. špirále nenávisti.²³

Médiá v súvislosti s prejavmi intolerancie venovali pozornosť aj prípadu mladého muža z Čadce, ktorý v inzeráte z 19. augusta 2015 sľuboval peniaze za „vyčistenie ubytovne“ pre migrantov v Gabčíkove. Za zastrelenie jedného migranta ponúkal 25 €. K textu pripojil aj fotografiu účelového zariadenia v Gabčíkove, ktoré chcel dať "vyčistiť" a fotku početnej skupiny osôb čiernej pleti plaviacej sa na nafukovacom člne.

V auguste vyšetrovateľ Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Žiline obvinil 19-ročného muža z okresu Čadca za inzerát zo zločinu podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti.

Stredisko absolútne odsudzuje uvedené konanie, ako aj akúkoľvek inú trestnú činnosť spojenú s osobitným motívom národnostnej, rasovej či etnickej nenávisti a dáva do pozornosti Uznesenie Európskeho parlamentu o slobode prejavu na internete, ktoré potvrdzuje, že sloboda prejavu je kľúčovou hodnotou, ktorá je spoločná pre všetky krajiny EÚ, avšak mali by existovať obmedzenia v prípadoch využívania internetu na protiprávne činnosti, ako je

²³ Bližšie pozri na elektronickej adrese: <http://beznenavisti.sk/>

podnecovanie nenávisti, násilia a rasizmu, propagácia totalitných režimov a prístup detí k pornografii alebo ich sexuálne využívanie.²⁴ Zároveň podporuje všetky preventívne a represívne opatrenia smerujúce k odstraňovaniu problému prejavov intolerancie zo spoločnosti.

²⁴ Bližšie pozri na elektronickej adrese: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2006-0324+0+DOC+XML+V0//SK>

8. Smerom k ľudskosti – príklady dobrej praxe

Stredisko vyjadruje prostredníctvom tejto správy nádej v progres v boji proti prejavom rasizmu, extrémizmu a iných foriem intolerancie na území Slovenskej republiky. V predchádzajúcich kapitolách došlo k zhodnoteniu súčasných problémov v tejto oblasti, no je nemenej potrebné poukázať aj na pozitívne príklady, podujatia či prax v oblasti prevencie a boja proti rasizmu, extrémizmu a prejavom intolerancie. Tie tvoria obsah nasledujúcich riadkov.

8.1 Konceptia boja proti extrémizmu

Médiá poskytli priestor aj koncepcii boja proti extrémizmu na roky 2015 až 2019. MV SR v materiáli, ktorý nadväzuje na predošlé dve koncepcie, konštatuje, že na Slovensku je stabilná situácia v oblasti radikalizácie a extrémizmu bez výraznejších incidentov ohrozujúcich stabilitu štátu. Ale do budúcnosti pripúšťa zmenu vzhľadom na celkovú bezpečnostnú situáciu v Európe.

Koncepcia stanovuje štyri základné strategické ciele. Hlavnou úlohou krajiny bude zamedziť radikalizácii prostredníctvom vzdelávania a zvyšovania povedomia v spoločnosti. Dokument kladie dôraz na prevenciu, efektívne vzdelávanie príslušníkov bezpečnostných zborov a spoluprácu s okolitými štátmi. Strategickými cieľmi Slovenska bude posilnenie odolnosti komunit a jednotlivcov voči nedemokratickým ideológiám a extrémizmu, zvyšovanie povedomia o prejavoch a spoločenskej závažnosti extrémizmu a následkoch radikalizácie, efektívne monitorovanie a odhaľovanie trestných činov extrémizmu a stíhanie ich páchatel'ov a napokon vytváranie inštitucionálnych a personálnych kapacít pre štátne orgány plniace úlohy vo veciach ochrany ústavného zriadenia, vnútorného poriadku a bezpečnosti štátu.²⁵

²⁵ Bližšie pozri tiež Koncepciu boja proti extrémizmu na roky 2015-2019, ktorá je dostupná aj na elektronickej adrese: https://lt.justice.gov.sk/Attachment/vlastnymat_rtf.pdf?instEID=-1&attEID=75028&docEID=410109&matEID=7955&langEID=1&tStamp=20150128151502837

8.1 Futbalom smerom k ľudskosti

V Bratislave sa v októbri 2015 uskutočnil 8. ročník futbalového turnaja Bratislavskej ligy v malom futbale, ktorý je organizovaný v rámci kampane „*Šport spája, rôzne farby, jedna hra*“ a „*Akčných týždňov*“ organizácie Futbal proti rasizmu v Európe. Viac ako 150 futbalistov vrátane zástupcov národnostných menšín, cudzincov, utečencov a známych osobností športového a spoločenského života.

Stredisko oceňuje snahu organizátorov podujatia a všetkých, ktorí sa na jeho realizácii podieľali a osobitne poukazuje na jeho myšlienku a potrebu jej ďalšieho šírenia. Jej obsahom je odkaz, že rasizmus, extrémizmus či iné nenávistné a intolerantné prejavy nemajú v dnešnej spoločnosti miesto a sú všeobecne vnímané ako neprípustné spôsoby správania sa. Naopak, solidarita, spolupatričnosť a porozumenie v medziľudských vzťahoch bez rozlišovania farby pleti či príslušnosti k národnosti alebo etniku, predstavujú hodnoty, ktoré podporuje spoločnosť všeobecne a prikladá im náležitý význam.

8.2 Na stĺpoch v Nitre budú panely s nápismi, niektorých pobúria

V septembri 2015 slovenská výtvarníčka Ilona Németh v rámci festivalu Divadelná Nitra, ktorého hlavnou myšlienkou bola „*Empatia - zdieľať a dávať*“ predstavila projekt „*Do akej miery sme schopní akceptovať iné etnické skupiny?*“

V uliciach Nitry došlo k nainštalovaniu 40 panelov s provokujúcimi otázkami, ktoré sú prvkami tzv. Bogardusovej škály sociálnej vzdialenosti. Je to stupnica na meranie rasizmu a iných etnických predsudkov, ktorú vytvoril Emory S. Bogardus v roku 1926. Pre Nitru boli zvolené otázky v štyroch jazykoch: slovenskom, maďarskom, rómskom a vietnamskom. Otázky mali za úlohu povzbudzovať okoloidúcich, aby sa zamýšľali nad tým, či a do akej miery sú schopní akceptovať člena danej etnickej skupiny. Autorka sa pýtala, či by ste ho prijali za manžela alebo manželku, za člena rodiny, za priateľa, suseda, ako hosťa do bytu, za spolupracovníka, spoluobčana či turistu.

Z prieskumu Agentúry Európskej únie pre základné práva (FRA) vyplýva, že EÚ v súčasnosti čelí rozsiahlemu výskytu rasizmu a xenofóbie.²⁶ Stredisko pozitívne hodnotí

²⁶ Bližšie pozri: <http://fra.europa.eu/en/publication/2015/antisemitism-overview-data-available-european-union-2004-2014>

projekt Ilony Németh, prostredníctvom ktorého je široká verejnosť konfrontovaná s xenofóbiou a rasizmom. Domnievame sa, že podobné projekty môžu pomôcť otvoriť verejnú debatu o predsudkoch vo vzťahu k ľuďom inej kultúry, iného náboženstva či iného výzoru ako má väčšinová spoločnosť.

8.3 Kampaň „Zastav hejt voči Rómom!“

V októbri odštartovala v Bratislave medzinárodná kampaň s názvom „Zastav hejt voči Rómom!“,“ ktorej cieľom je zvýšiť povedomie ľudí o diskriminácii a nenávistných prejavoch namiereným voči Rómom. Kampaň prebiehala v uliciach Bratislavy a vo verejnej doprave a bola zorganizovaná občianskymi aktivistami z rôznych európskych krajín. Okrem Slovenska prebiehala súčasne v Nemecku, Rumunsku, Bulharsku, Srbsku, Chorvátsku, Bosne a Hercegovine, Albánsku, Macedónsku a Grécku.

Logom kampane je záchranná brzda. „Jej symbolickým zatiahnutím – kliknutím na *webstránku pullthebrake.eu/sk* alebo zdieľaním na sociálnych sieťach – môžu ľudia kampaň podporiť, a tak prispieť k obmedzeniu šírenia diskriminácie a nenávistných prejavov,“²⁷ vysvetlila pre médiá Andrea Bilá, projektová manažérka Boja proti diskriminácii, rasizmu a xenofóbii v Nadácii otvorenej spoločnosti.

Stredisko hodnotí kampaň „Zastav hejt voči Rómom!“ veľmi pozitívne, a to predovšetkým vzhľadom na netolerantný postoj niektorých skupín obyvateľstva k určitým minoritným skupinám, špeciálne k Rómom. Stredisko považuje za dôležité zvyšovanie povedomia verejnosti o nenávistných prejavoch a ich následkoch. Negatívne názory a nenávistné komentáre sú totiž len prvým krokom na ceste, ktorá vedie k vylúčeniu, popretiu rovnakých práv a nakoniec k násiliu z nenávisti. Preto je dôležité sa v prvom rade sústrediť na opatrenia, ktoré prejavy nenávisti obmedzujú.²⁸

²⁷ 12.10.2016, zdroj.sme.sk

²⁸ 12.10.2016, zdroj.sme.sk

8.4 Projekt watchBBSK

Médiá venovali svoju pozornosť taktiež občianskemu združeniu Quo Vadis a jeho pilotnému watch-dog projektu zameranému na monitoring, analýzu a vyhodnocovanie práce Banskobystrického samosprávneho kraja.²⁹

Cieľom projektu je tlmočenie zistní širokej verejnosti a podnecovanie občianskej aktivity a záujmu o správu vecí verejných. Súčasťou projektu je mediálna kampaň zameraná na propagáciu príkladov dobrej praxe a ich prekladanie (presadzovanie) na úrovni VÚC ako vhodných opatrení voči rómskej komunite. Podpornými aktivitami projektu sú siet'ovanie inštitúcií a organizácií za účelom efektívnejšej koordinácie aktivít proti xenofóbii, rasizmu a extrémizmu, ale aj vzdelávacie aktivity na základných a stredných školách s cieľom scitlivovania mladých ľudí voči inakosti.

Stredisko považuje extrémizmus za ťažko odstrániteľný fenomén, pretože súvisí najmä s iracionálnymi faktormi ako identita, predsudky, psychika, stereotypné názory, náboženstvo atď. Je však možné ho regulovať a v tomto prípade zohráva nezastupiteľnú úlohu nielen štát so svojimi mocenskými nástrojmi, ale taktiež aj mimovládne organizácie zaoberajúce sa bojom proti extrémizmu a elimináciou všetkých jeho prejavov.

8.5 Konferencia „Občianski aktéri v konfliktoch“

Odborníci z mimovládnych organizácií, verejného sektora i občianskych iniciatív v septembri diskutovali v Bratislave o možnostiach občianskej spoločnosti reagovať na nárast radikalizmu, extrémistického myslenia a nenávistných prejavov prameniacych z nacionalistického podhubia. Témami konferencie bola migračná kríza, efektívne spôsoby boja proti extrémizmu a šíreniu negatívnych predsudkov, ale aj využívanie konšpiračných teórií v propagande na internete.

Konferenciu organizovala mimovládna organizácia PDCS v rámci projektu „Aktívni občania všade“ podporeného z Finančného mechanizmu EHP 2009 – 2014 v rámci Programu „Aktívne občianstvo a inklúzia“, ktorý spravuje Nadácia Ekopolis, Nadácia pre deti Slovenska a Socia, v rámci Programu „Demokracia a ľudské práva“, ktorý spravuje Nadácia otvorenej spoločnosti.

²⁹ Bližšie pozri na elektronickej adrese: www.quovadis-oz.sk

Stredisko v tejto súvislosti zdôrazňuje, že opatrenia proti extrémizmu by mali spočívať predovšetkým v hľadaní preventívnych riešení v podobe pozitívnej osvetu. Rovnako dôležité je nastavenie efektívnej spolupráce a koordinácie medzi všetkými relevantnými partnermi, čoho príkladom je aj zorganizovaná konferencia „*Občianski aktéri v konfliktoch*“.

Prehľad mediálnych správ:

1. **Koncepcia boja proti extrémizmu 2015-2019** (18.03.2015; Rozhlasová stanica Viva Metropol)
2. **Koncepcia boja proti extrémizmu** (23.03.2015; Televízna stanica STV 2)
3. **Vláda schválila koncepciu boja proti extrémizmu na štyri roky** (18.03.2015; www.sme.sk)
4. **BRATISLAVA: Kampaň 'Zastav hejt voči Rómom!' bojuje proti nenávisti** (11.10.2015; www.teraz.sk)
5. **Pokúsme sa zastaviť hejt v spoločnosti!** (12.10.2015; www.etrend.sk)
6. **V meste odštartovala kampaň "Zastav hejt voči Rómom!", bojovať má proti násiliu** (12.10.2015; www.bratislava.dnes24.sk)
7. **Zastav hejt voči Rómom, upozorňuje záchranná brzda** (16.10.2015; www.omeiach.com)
8. **Zatiahnite ručnú brzdu** (12.10.2015; www.sme.sk)
9. **Na svete je projekt WatchBBSK občianskeho združenia Quo Vadis** (04.08.2015; www.bystricoviny.sk)
10. **Nie v našom kraji** (26.10.2015; www.dennikn.sk)
11. **Opatrenia proti extrémizmu, ale aj integrácia migrantov sú témami dvojdňovej konferencie v Bratislave** (24.09.2015; www.bratislava.dnes24.sk)

Záver

Obsahom jednotlivých kapitol Správy z monitoringu médií, ktorá sa zameriava na prejavy rasizmu, extrémizmu, antisemitizmu či iných prejavov intolerancie, je zhodnotenie konkrétneho prípadu zo strany Strediska, ako inštitúcie zhromažďujúcej informácie o rasizme, xenofóbii a antisemitizme v SR. V mnohých prípadoch je súčasťou hodnotiaceho úsudku aj náčrt prípadných riešení daných problémov. Uvedené prejavy, ktoré podľa platných a účinných ustanovení slovenskej legislatívy, a to predovšetkým TZ, predstavujú právom reprobované správanie subjektov práva, sú podnetom na uvažovanie či už v rovine preventívnej a rovnako tak represívnej vo vzťahu k správaniu rovnakej alebo obdobnej charakteristiky.

Stredisko dôrazne odmieta akékoľvek prejavy rasizmu, extrémizmu, antisemitizmu či iných foriem intolerancie, vyskytujúcich sa nielen na území Slovenskej republiky, ale takýto postoj možno vyjadriť vo všeobecnosti. Prejavy, ktoré spĺňajú znaky uvedeného správania sa, sú odsúdeniahodnými skutkami, ktoré vo vyspelej spoločnosti nemajú zastávať žiadne miesto. Z tohto dôvodu je namieste bodovať neustále celospoločenské povedomie, smerujúce k vytlačaniu prejavov rasizmu, extrémizmu či iných foriem intolerancie zo spoločnosti. Je nemysliteľné, aby krivka výskytu takýchto prípadov v budúcnosti stúpala, a preto nemožno podceňovať samotnú prevenciu a kladenie dôrazu na šírenie povedomia o následkoch takéhoto správania zo strany každého jednotlivca.

Je nevyhnutné aby každý jednotlivec v spoločnosti chápal správanie sa, ktoré potláča základné ľudské práva určitej skupiny osôb pre ich príslušnosť k rase, etniku, národnosti či pre ich farbu pleti, ako správanie, ktoré je nielen právom zakázané a ktoré so sebou nesie právne následky v trestnoprávnej rovine, ale rovnako tak z hľadiska celospoločenskej klímy, ktorá dané konanie odsudzuje a nepriznáva mu ani minimálnu úroveň hodnoty.

Stredisko hodnotí pozitívne aktivity smerujúce k odstraňovaniu uvedených foriem intolerancie, avšak zároveň poukazuje na potrebu ich širokej medializácie, ktorou by aj samotné médiá mohli prispieť k budovaniu tzv. kultúry nulovej tolerancie proti rasizmu, extrémizmu, antisemitizmu či iných nenávisťných prejavov, ktoré majú svoj pôvod v určitej fyziologickej diverzite konkrétnej skupiny osôb, ale nielen v nej. Obsah správy je adresný vo vzťahu k vybraným subjektom, no nemožno zabúdať na skutočnosť, že boj proti uvedenému

neželanému a právom neakceptovanému správaniu sa, je v neposlednom rade záležitosťou každého jednotlivca.

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ STREDISKO PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

Adresa: Laurinská 18, 811 01 Bratislava

Kontakt: info@snslp.sk

© 2016